

- اصلاح نظام اداری در جهت افزایش تحرک و کارایی، کوچک‌سازی دولت، تمرکززدایی از حوزه‌های اداری و اجرایی، پاسخ‌گویی، تکریم، بهبود خدمت‌رسانی به مردم، تامین کرامت و معیشت کارکنان و ارتقای سلامت اداری، به‌کارگیری مدیران لایق و امین، حذف یا ادغام مدیریت‌های موازی و پیشگیری از فساد اداری و مبارزه با آن

- برقراری ارتباط میان بودجه و برنامه پنج‌ساله پنجم از طریق بسته‌های اجرایی (موضوع ماده ۲۱۷ قانون برنامه پنج‌ساله پنجم)

- سالم‌سازی فضای فرهنگی، رشد آگاهی‌ها و فضایل اخلاقی، تعمیق ارزش‌ها، باورها و فرهنگ مبتنی بر هویت اسلامی- ایرانی، اعتلای معرفت دینی و تقویت هنجارهای فرهنگی و اجتماعی با اصلاح یا تقویت ابزارهای فرهنگی و حمایت از بخش غیردولتی

- عدم حضور دولت در فعالیت‌های خارج از صدر اصل ۴۴ قانون اساسی اعم از مالکیت، مشارکت، سرمایه‌گذاری و مدیریت

- ارتقای کمی و کیفی بازارهای مالی (سرمایه، پول و بیمه) با تاکید بر کارایی، شفافیت و سلامت - گسترش جامع، فراگیر و اثربخش نظام جامع رفاه و تامین اجتماعی (حوزه‌های حمایتی، بیمه‌ای و امداد و نجات)

سال ۱۳۹۱ هشتمین سال از دوره بیست‌ساله سند چشم‌انداز و دومین سال از برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه است. لایحه بودجه سال مذکور با توجه به سند چشم‌انداز و سیاست‌های کلی نظام و قانون برنامه پنجم توسعه با راهبردهای اساسی و جهت‌گیری‌های کلی زیر تهیه و تدوین گردید:

- ارتقای بهره‌وری کلیه عوامل تولید شامل نیروی کار، سرمایه، انرژی و غیره

- بهبود فضای کسب و کار، افزایش رقابت و حمایت از حضور فعال بخش غیردولتی

- اهتمام به انضباط مالی و بودجه‌ای و تعادل بین منابع درآمدی و مصارف هزینه‌ای دولت و قطع وابستگی اعتبارات هزینه‌ای دولت به درآمدهای نفت و گاز تا پایان برنامه پنج‌ساله پنجم

- تقویت قانون‌گرایی، انضباط اجتماعی، وجدان کاری، خودباوری، روحیه کار جمعی و تعاون، ابتکار، درستکاری، قناعت، پرهیز از اسراف و اهتمام به ارتقای کیفیت در تولید

- بازنگری در وظایف دستگاه‌های ملی و استانی با جهت‌گیری کاهش تصدی‌گری دستگاه‌های اجرایی و تفکیک کامل وظایف حاکمیتی از تصدی‌گری به منظور ایجاد ساختارهای مناسب برای ایفای وظایف حاکمیتی (سیاست‌گذاری، هدایت و نظارت)

۱۱-۱- کلیات اجرای بودجه

شده به خزانه‌داری کل کشور پس از پایان شهریور ماه تا پایان سال به طور هم‌زمان به نسبت سهم ۲۵ درصد موضوع جزء ۱-۳ این بند و معادل ۳ میلیارد دلار برای تقویت بنیه دفاعی، ۵۰۰ میلیون دلار برای صنایع دفاعی و ۲۵۰ میلیون دلار برای کمک به آشیانه نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران جهت خرید هواپیما، بالگرد و سایر تجهیزات مورد نیاز، توسط دولت اختصاص می‌یابد و پس از تامین معادل یک میلیارد دلار برای تامین قیر پروژه‌های عمرانی، ۵۰۰ میلیون دلار برای شرکت‌های گاز بابت گازرسانی به شهرها و روستاها، جبران هزینه‌های تولید، انتقال، پالایش و شبکه توزیع و بازپرداخت اوراق مشارکت و تسهیلات، ۵۰۰ میلیون دلار برای وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری - صندوق شکوفایی و نوآوری و مابقی طبق حکم بند (الف) ماده ۸۵ قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران به حساب ذخیره ارزی واریز می‌شود.

طبق جداول قانون بودجه سال ۱۳۹۱، مجموع درآمدها، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی مبلغ ۱۴۴۲۶۹۹/۱ میلیارد ریال و مجموع پرداخت‌های هزینه‌ای، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی مبلغ ۱۴۴۲۶۹۹/۱ میلیارد ریال بود^(۱).

براساس قانون بودجه سال ۱۳۹۱، درآمدهای مصوب شامل درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدهای بودجه عمومی دولت (به استثنای درآمدهای اختصاصی) و پرداخت‌های هزینه‌ای مصوب (به استثنای پرداخت‌های اختصاصی) به ترتیب معادل ۶۵۳۲۹۷/۵ و ۱۰۱۰۷۱۳/۰ میلیارد ریال بود. در نتیجه، تراز عملیاتی مصوب با ۳۵۷۴۱۵/۶ میلیارد ریال کسری مواجه بود. همچنین، دریافتی‌ها و پرداختی‌های مصوب از محل واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (بدون دریافت‌ها و پرداخت‌های

در قانون بودجه سال ۱۳۹۱، قیمت هر بشکه نفت خام صادراتی ۸۵ دلار در نظر گرفته شد. قیمت مذکور در سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ به ترتیب ۶۵ و ۸۱/۵ دلار بود. همچنین، بودجه کل کشور در سال مورد بررسی بر پایه نرخ ارز محاسباتی هر دلار ۱۲۲۶۰ ریال و در سال ۱۳۹۰ هر دلار ۱۰۵۰۰ ریال تنظیم گردید. علاوه بر این، طبق جزء ۲ بند ۳ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۹۱، وزارت نفت از طریق شرکت‌های دولتی تابعه ذی‌ربط مکلف شد کلیه دریافت‌های حاصل از صادرات نفت خام و میعانات گازی اعم از صادرات سال جاری و سال‌های قبل را به هر صورت، پس از کسر بازپرداخت قراردادهای بیع متقابل به عنوان علی‌الحساب پرداخت‌های موضوع این بند و بند متناظر سال قبل، بلافاصله از طریق حساب‌های مورد نظر بانک مرکزی به حساب‌های مربوط در خزانه‌داری کل کشور واریز نماید. بانک مرکزی مکلف شد سهم شرکت ذی‌ربط تابعه وزارت نفت را به حساب‌های آن شرکت مورد تایید خزانه‌داری کل کشور در داخل و مورد تایید آن بانک در خارج از کشور برای پرداخت به پیمانکاران و سازندگان و عرضه‌کنندگان مواد و تجهیزات مربوط طرف قرارداد واریز و یا برای قراردادهای تسهیلات مالی خارجی توثیق نماید. خزانه‌داری کل کشور پس از تایید وزیر امور اقتصادی و دارایی با وزارت نفت از طریق شرکت‌های دولتی تابعه ذی‌ربط تسویه حساب می‌کند. بانک مرکزی مکلف شد از وجوه حاصله هر ماهه با اعلام خزانه‌داری کل، ۱۴/۵ درصد سهم وزارت نفت از طریق شرکت‌های تابعه ذی‌ربط (با احتساب بازپرداخت‌های بیع متقابل)، ۲۳ درصد سهم صندوق توسعه ملی و سهم درآمد عمومی دولت موضوع ردیف‌های ۲۱۰۱۰۱ و ۲۱۰۱۰۹ قانون بودجه، با فروش مبالغ ارزی به نرخ روز ارز فروخته شده را به حساب‌های مربوط واریز نماید. مازاد ارز حاصله پس از تامین مصارف مذکور، از محل واریزی مازاد یاد

۱- شایان ذکر است با عنایت به عدم تصویب و ابلاغ به موقع قانون بودجه سال ۱۳۹۱ کل کشور، عملکرد منابع و مصارف عمومی دولت در دو ماهه فروردین و اردیبهشت سال ۱۳۹۱ به استناد قانون اجازه دریافت و پرداخت‌های دولت و در چارچوب قانون بودجه سال ۱۳۹۰ صورت پذیرفت.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۱

۵۶۱۰۶/۱ میلیارد ریال کسری مواجه شد. مقرر شد کسری مزبور از محل خالص واگذاری دارایی‌های مالی که بخش عمده آن وصولی از محل واگذاری شرکت‌های دولتی بود، تامین مالی شود.

اختصاصی) به ترتیب ۶۹۸۷۶۴/۵ و ۳۹۷۴۵۵/۰ میلیارد ریال بود. بدین ترتیب، تراز عملیاتی و سرمایه‌ای مصوب (مجموع تراز عملیاتی و خالص واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای مصوب) با

کادر شماره ۲- قانون اجازه دریافت و پرداخت‌های دولت در ماه‌های فروردین و اردیبهشت سال ۱۳۹۱

ماده واحده- به دولت اجازه داده می‌شود در چهارچوب قانون برنامه پنجم توسعه و قانون بودجه سال ۱۳۹۰ کل کشور، در ماه‌های فروردین و اردیبهشت سال ۱۳۹۱ درآمدها و سایر منابع عمومی و اختصاصی را وصول و به خزانه واریز کند و اعتبارات هزینه‌ای (جاری) و تملک دارایی سرمایه‌ای و مالی و اختصاصی از آن محل را در چهارچوب احکام و جداول قانون بودجه سال ۱۳۹۰ تا مبلغ دویست و بیست هزار میلیارد (۲۲۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰) ریال دریافت و پرداخت نماید؛ مشروط بر اینکه هزینه‌های جاری بیش از ده درصد (۱۰٪) نسبت به سال قبل افزایش نیابد. همچنین، در اجرای قانون هدمندسازی یارانه‌ها برای سه ماهه اول سال ۱۳۹۱ معادل سه ماه پایانی سال ۱۳۹۰ عمل نماید.

وزارت امور اقتصادی و دارایی (خزانه‌داری کل کشور) موظف است تنخواه‌گردان حسابداری موضوع ماده ۲۶ قانون محاسبات عمومی کشور را که در چهارچوب ماده مذکور در سقف این ماده از محل اعتبار فوق به دستگاه‌های اجرایی مربوط پرداخت می‌کند، حداکثر تا پایان سال ۱۳۹۱ تسویه نماید.

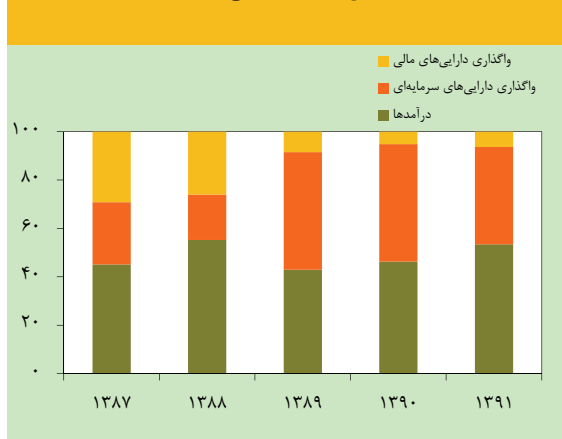
تبصره ۱- بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و موسسات انتفاعی وابسته به دولت و رابطه مالی دولت و نفت براساس قانون بودجه سال ۱۳۹۰ کل کشور متناسب با زمان دوره مشابه قابل اجرا است.

تبصره ۲- با تصویب نهایی قانون بودجه سال ۱۳۹۱، دولت موظف است از تاریخ ۱۳۹۱/۱/۱ براساس قانون مزبور اعمال حساب نماید.

بودجه نیز (به استثنای هزینه‌های اختصاصی) معادل ۸۳/۶ درصد بابت پرداخت‌های هزینه‌ای، ۱۴/۳ درصد بابت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و ۲/۱ درصد بابت تملک دارایی‌های مالی تحقق یافت.

ترکیب منابع بودجه مصوب دولت در سال ۱۳۹۱ (به استثنای درآمدهای اختصاصی) شامل ۴۵/۳ درصد از محل درآمدها، ۴۸/۴ درصد از محل واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و ۶/۳ درصد از محل واگذاری دارایی‌های مالی بود. ترکیب مصارف بودجه مصوب دولت نیز در این سال (به استثنای هزینه‌های اختصاصی) شامل ۷۰/۱ درصد بابت پرداخت‌های هزینه‌ای، ۲۷/۵ درصد بابت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و ۲/۴ درصد بابت تملک دارایی‌های مالی بود.

نمودار ۱۱-۱ ترکیب منابع بودجه عمومی دولت (درصد)

ارقام عملکرد بودجه عمومی دولت در سال مورد بررسی نشان می‌دهد که منابع بودجه عمومی دولت (به استثنای درآمدهای اختصاصی) به ترتیب ۵۳/۴ درصد از محل درآمدها، ۴۰/۲ درصد از محل واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و ۶/۴ درصد از محل واگذاری دارایی‌های مالی تامین شد. ترکیب مصارف

فصل ۱۱ بودجه و برنامه‌های مالی دولت

سال قبل حدود ۴/۴ درصد افزایش داشت. از مجموع درآمدهای مذکور، ۳۹۵۱۶۶/۷ میلیارد ریال از محل درآمدهای مالیاتی و ۱۷۳۰۳۶/۵ میلیارد ریال از محل سایر درآمدهای دولت حاصل شد.

در سال ۱۳۹۱، درآمدهای دولت شامل درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدها (به استثنای درآمدهای اختصاصی) به ۵۶۸۲۰۳/۲ میلیارد ریال رسید که در مقایسه با رقم مصوب ۸۷/۰ درصد تحقق داشت. مبلغ مذکور در مقایسه با رقم مشابه

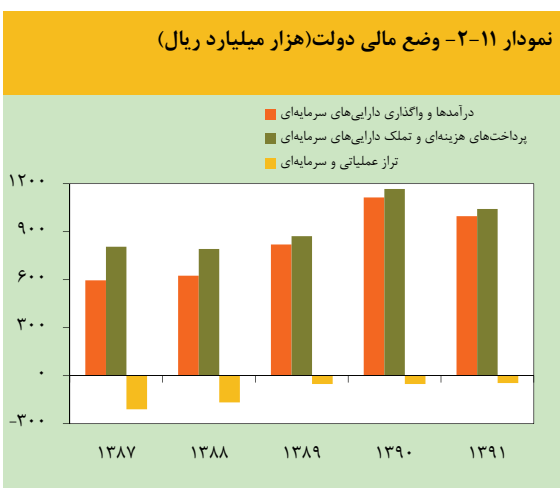
جدول ۱۱-۱ منابع و مصارف بودجه عمومی دولت (به استثنای درآمدها و هزینه‌های اختصاصی) (میلیارد ریال - درصد)

سهم از کل	درصد	عملکرد	سهم از کل		درصد	مصوب (۱)		سهم از کل	درصد	
			۱۳۹۱	۱۳۹۰		۱۳۹۱	۱۳۹۰			
۱۳۹۱	۱۳۹۰	تغییر	۱۳۹۱	۱۳۹۰	تغییر	۱۳۹۱	۱۳۹۰			
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۹/۴	۱۰۶۴۴۲۰/۷	۱۱۷۵۲۸۵/۵	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۶/۷	۱۴۴۲۶۹۹/۱	۱۵۴۵۸۷۰/۱	منابع
۵۳/۴	۴۶/۳	۴/۴	۵۶۸۲۰۳/۲	۵۴۴۴۷۰/۴	۴۵/۳	۳۹/۵	۷/۱	۶۵۳۲۹۷/۵	۶۰۹۹۸۹/۶	درآمدها
۴۰/۲	۴۸/۵	-۲۴/۸	۴۲۸۵۲۱/۴	۵۶۹۹۰۸/۷	۴۸/۴	۳۸/۲	۱۸/۳	۶۹۸۷۶۴/۵	۵۹۰۷۱۱/۳	واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای
۶/۴	۵/۲	۱۱/۱	۶۷۶۹۶/۱	۶۰۹۰۶/۴	۶/۳	۲۲/۳	-۷۳/۷	۹۰۶۳۷/۱	۳۴۵۱۶۹/۲	واگذاری دارایی‌های مالی
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۹/۴	۱۰۶۴۴۲۰/۷	۱۱۷۵۲۸۵/۵	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۶/۷	۱۴۴۲۶۹۹/۱	۱۵۴۵۸۷۰/۱	مصارف
۸۳/۶	۷۴/۷	۱/۴	۸۸۹۹۹۳/۲	۸۷۷۷۰۱/۹	۷۰/۱	۵۸/۱	۱۲/۶	۱۰۱۰۷۱۳/۰	۸۹۷۹۲۰/۷	پرداخت‌های هزینه‌ای
۱۴/۳	۲۴/۶	-۴۷/۳	۱۵۲۲۷۷/۴	۲۸۹۰۰۱/۰	۲۷/۵	۲۲/۶	۱۳/۶	۳۹۷۴۵۵/۰	۳۴۹۷۴۹/۴	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای
۲/۱	۰/۷	۱۵۸/۱	۲۲۱۵۰/۱	۸۵۸۲/۶	۲/۴	۱۹/۳	-۸۸/۴	۳۴۵۳۱/۰	۲۹۸۲۰۰/۰	تملك دارایی‌های مالی

۱- ارقام مصوب با احتساب اصلاحیه‌های بودجه تغییر یافته‌اند.

مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۴۷/۳ درصد کاهش و در مقایسه با رقم مصوب ۳۸/۳ درصد تحقق داشت. بدین ترتیب، خالص واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۹۱ معادل ۲۷۶۲۴۴/۰ میلیارد ریال مازاد داشت.

پرداخت‌های هزینه‌ای (جاری) دولت (به استثنای پرداخت‌های اختصاصی) در سال ۱۳۹۱ به ۸۸۹۹۹۳/۲ میلیارد ریال رسید که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل از ۱/۴ درصد رشد و در مقایسه با رقم بودجه مصوب، از ۸۸/۱ درصد تحقق برخوردار بود. بدین ترتیب، براساس عملکرد درآمدها و پرداخت‌های هزینه‌ای دولت در سال ۱۳۹۱، تراز عملیاتی بودجه عمومی دولت ۳۲۱۷۹۰/۰ میلیارد ریال کسری داشت.

در سال ۱۳۹۱، دریافتی‌های دولت از محل واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای شامل منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی و منابع حاصل از فروش اموال منقول و غیرمنقول ۴۲۸۵۲۱/۴ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مصوب ۶۱/۳ درصد تحقق و در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۲۴/۸ درصد کاهش داشت. در این سال تملك دارایی‌های سرمایه‌ای (پرداخت‌های عمرانی) ۱۵۲۲۷۷/۴ میلیارد ریال بود که در

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۱

جدول ۱۱-۲- وضع مالی دولت (به استثنای درآمدها و پرداخت‌های اختصاصی)

(میلیارد ریال)

تغییر (درصد)	سال				
	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹		
۴/۴	۴۱/۷	۵۶۸۲۰۳/۲	۵۴۴۴۷۰/۴	۳۸۴۲۸۸/۰	درآمدها
۹/۹	۲۶/۳	۳۹۵۱۶۶/۷	۳۵۹۴۵۱/۵	۲۸۴۵۲۷/۹	درآمدهای مالیاتی
-۶/۵	۸۵/۵	۱۷۳۰۳۶/۵	۱۸۵۰۱۸/۹	۹۹۷۶۰/۱	سایر درآمدها
۱/۴	۳۳/۱	۸۸۹۹۹۳/۲	۸۷۷۷۰۱/۹	۶۵۹۳۴۱/۵	پرداخت‌های هزینه‌ای (جاری)
-۳/۴	۲۱/۲	-۳۲۱۷۹۰/۰	-۳۳۳۲۳۱/۵	-۲۷۵۰۵۳/۵	تراز عملیاتی
-۲۴/۸	۳۰/۸	۴۲۸۵۲۱/۴	۵۶۹۹۰۸/۷	۴۳۵۷۸۰/۲	واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای
-۴۷/۳	۳۵/۸	۱۵۲۲۷۷/۴	۲۸۹۰۰۱/۰	۲۱۲۸۴۵/۰	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای (پرداخت‌های عمرانی)
-۱/۷	۲۶/۰	۲۷۶۲۴۴/۰	۲۸۰۹۰۷/۶	۲۲۲۹۳۵/۲	خالص واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای
-۱۳/۰	۰/۴	-۴۵۵۴۶/۰	-۵۲۳۲۳/۸	-۵۲۱۱۸/۳	تراز عملیاتی و سرمایه‌ای

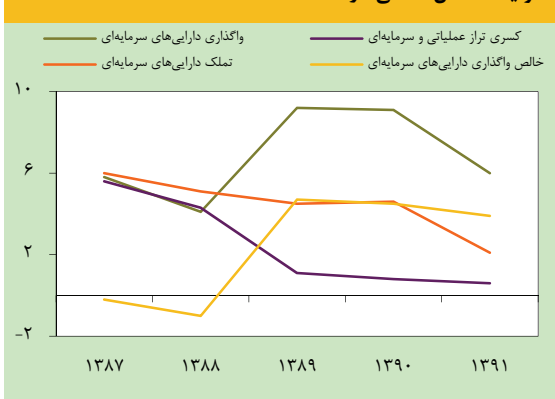
نسبت به تولید ناخالص داخلی

تغییر (واحد درصد)	درصد				
-۰/۷	۰/۶	۸/۰	۸/۷	۸/۱	درآمدها
-۰/۲	-۰/۲	۵/۶	۵/۸	۶/۰	درآمدهای مالیاتی
-۰/۵	-۰/۹	۲/۴	۳/۰	۲/۱	سایر درآمدها
-۱/۵	۰/۱	۱۲/۶	۱۴/۱	۱۳/۹	پرداخت‌های هزینه‌ای (جاری)
۰/۸	۰/۵	-۴/۵	-۵/۳	-۵/۸	تراز عملیاتی
-۳/۱	-۰/۱	۶/۰	۹/۱	۹/۲	واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای
-۲/۵	۰/۱	۲/۱	۴/۶	۴/۵	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای (پرداخت‌های عمرانی)
-۰/۶	-۰/۲	۳/۹	۴/۵	۴/۷	خالص واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای
۰/۲	۰/۳	-۰/۶	-۰/۸	-۱/۱	تراز عملیاتی و سرمایه‌ای

مواجه شد و کسری تراز عملیاتی و سرمایه‌ای از این محل تامین مالی شد.

با توجه به عملکرد درآمدها، پرداخت‌های هزینه‌ای، واگذاری و تملك دارایی‌های سرمایه‌ای، تراز عملیاتی و سرمایه‌ای (مجموع تراز عملیاتی و خالص واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای) در سال ۱۳۹۱ با ۴۵۵۴۶/۰ میلیارد ریال کسری مواجه شد که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۱۳/۰ درصد کاهش داشت. رقم مذکور در مقایسه با مصوب بودجه ۸۱/۲ درصد تحقق یافت. در سال مورد بررسی، واگذاری دارایی‌های مالی معادل ۶۷۶۹۶/۱ میلیارد ریال و تملك دارایی‌های مالی معادل ۲۲۱۵۰/۱ میلیارد ریال بود و در نتیجه، خالص واگذاری دارایی‌های مالی با ۴۵۵۴۶/۰ میلیارد ریال مزاد

نمودار ۱۱-۳- نسبت برخی ارقام بودجه عمومی دولت به تولید ناخالص داخلی (درصد)

۱۱-۲- درآمد‌ها و پرداخت‌های هزینه‌ای

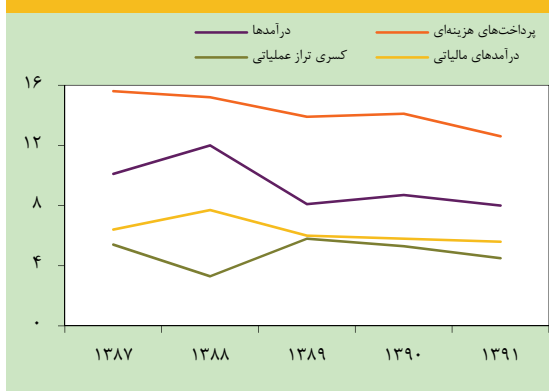
۱۱-۲-۱- درآمد‌های مالیاتی

سازمان امور مالیاتی کشور در راستای انجام وظایف ذاتی و قانونی خود مبنی بر تامین مالی بودجه دولت، بازتوزیع درآمد در جامعه، تخصیص بهینه منابع و تثبیت نوسانات اقتصادی و همچنین تکالیفی که طبق قانون برنامه پنجم توسعه برای آن پیش‌بینی شده است مبنی بر قطع کامل وابستگی اعتبارات هزینه‌ای به عواید نفت و گاز از طریق افزایش سهم درآمد‌های عمومی در تامین اعتبارات هزینه‌ای دولت، بازنگری قوانین و مقررات ناظر بر معافیت‌ها و مشوق‌های مالیاتی، افزایش نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی تا سطح حداقل ۱۰ درصد، اجرای کامل قانون مالیات بر ارزش افزوده و افزایش سالانه نرخ مالیات بر ارزش افزوده به میزان یک واحد درصد تا پایان برنامه و رسیدن به نرخ هشت درصد (۸٪)، افزایش نسبت درآمد‌های عمومی به استثنای درآمد‌های نفت و گاز به اعتبارات هزینه‌ای به طور متوسط سالانه ده درصد (۱۰٪)، در کنار فهرست بلندی از انواع تکالیف و برنامه‌های متعدد بر توسعه نظام مالیاتی کشور اقدامات مهمی را طی سال‌های اخیر انجام داده است. این اقدامات شامل طرح جامع مالیاتی، اجرای مالیات بر ارزش افزوده، بازنگری در قوانین و مقررات مالیاتی، توسعه فناوری اطلاعات و مکانیزه کردن بسیاری از سیستم‌های مالیاتی، بسترسازی برای حمایت از تولید داخلی در راستای افزایش ظرفیت‌های مالیاتی کشور، برون‌سپاری فعالیت‌ها، اصلاحات و ظرفیت‌های قانونی ایجاد شده و ... می‌باشد.

در سال مورد بررسی، در میان اجزای مالیات‌های مستقیم، وصولی مالیات اشخاص حقوقی (شامل اشخاص حقوقی دولتی و غیردولتی) معادل ۱۶۹۷۰۵/۷ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۷/۵ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب ۹۰/۹ درصد تحقق داشت. در سال مذکور، مالیات اشخاص حقوقی دولتی به میزان ۱۱۲/۵ درصد و مالیات اشخاص حقوقی غیردولتی به میزان ۸۱/۰ درصد تحقق داشت. مالیات اشخاص حقوقی دولتی سهم ۱۶/۸ درصدی و مالیات اشخاص حقوقی غیردولتی سهمی معادل ۲۶/۱ درصد از کل مالیات‌های

در سال ۱۳۹۱، درآمد‌های مالیاتی دولت شامل مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم مبلغ ۳۹۵۱۶۶/۷ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۹/۹ درصد افزایش داشت^(۱). درآمد‌های مذکور در سال ۱۳۹۱ در مقایسه با رقم مصوب بودجه معادل ۱۳/۰ درصد عدم تحقق داشت. از مجموع درآمد‌های مالیاتی، ۲۴۸۲۷۷/۹ میلیارد ریال (۶۲/۸ درصد) از محل مالیات‌های مستقیم و ۱۴۶۸۸۸/۸ میلیارد ریال (۳۷/۲ درصد) از محل مالیات‌های غیرمستقیم وصول گردید که در مقایسه با ارقام مشابه سال قبل به ترتیب ۱۲/۶ و ۵/۶ درصد افزایش و در مقایسه با ارقام مصوب بودجه به ترتیب ۹۱/۵ و ۸۰/۵ درصد تحقق یافت. سهم مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم از کل درآمد‌های مالیاتی دولت در سال ۱۳۹۰ نیز به ترتیب ۶۱/۳ و ۳۸/۷ درصد بود.

نمودار ۱۱-۴- نسبت برخی ارقام بودجه عمومی دولت به تولید ناخالص داخلی (درصد)

۱- در بخش مالیات‌های مستقیم و مالیات بر ارزش افزوده، با توجه به فراهم شدن بستر الکترونیکی برای دریافت اظهارنامه‌های مالیاتی مودیان از طریق اینترنت و پورتال سازمان امور مالیاتی، بخش عمده‌ای از اظهارنامه‌های مودیان در این دو منبع به صورت الکترونیکی دریافت می‌شود. تعداد اظهارنامه‌های الکترونیکی مالیات‌های مستقیم در سال ۱۳۹۱ به میزان ۴۴۹۸ هزار فقره و اظهارنامه‌های الکترونیکی مالیات بر ارزش افزوده حدود ۹۴۲ هزار فقره بود که نسبت به سال قبل به ترتیب ۱۳۴/۷ و ۳۲/۱ درصد رشد داشتند.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۱

سال ۱۳۹۱، شرایط ویژه تحریمی و سیاست مدیریت واردات بود که موجب کاهش ارزش دلاری واردات گمرکی نسبت به رقم سال ۱۳۹۰ به میزان ۱۳/۵ درصد گردید. بعد از مالیات اشخاص حقوقی غیردولتی، حقوق ورودی خودرو و سایر کالاها بالاترین سهم (۱۹/۲ درصد) از کل درآمدهای مالیاتی دولت را به خود اختصاص داد. سهم حقوق ورودی خودرو و سایر کالاها از کل درآمدهای مالیاتی سال ۱۳۹۰ به میزان ۲۱/۷ درصد بود.

مالیات بر کالاها و خدمات در سال ۱۳۹۱ معادل ۷۰۴۸۵/۹ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۱۷/۳ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب ۱/۹ درصد مازاد تحقق داشت. علت عمده مازاد تحقق ردیف مزبور مازاد تحقق ردیفهای فروش فرآوردههای نفتی، مالیات بر ارزش افزوده، مالیات بر فروش سیگار و مالیات بر نقل و انتقال اتومبیل در سال ۱۳۹۱ نسبت به سال قبل بود. رشد ۱۷/۳ درصدی مالیات بر کالاها و خدمات در سال ۱۳۹۱ ناشی از رشد ردیفهای مالیات بر ارزش افزوده، مالیات بر فروش سیگار، مالیات بر نقل و انتقال اتومبیل و ۲ درصد مالیات سایر کالاها نسبت به سال ۱۳۹۰ بود. در سال ۱۳۹۱، مالیات بر ارزش افزوده که سهمی معادل ۱۳/۷ درصد از کل مالیاتهای دولت را به خود اختصاص داده بود نسبت به سال قبل ۶۵/۵ درصد افزایش و نسبت به رقم مصوب سال ۱۳۹۱ به میزان ۰/۳ درصد مازاد تحقق داشت^(۱).

با توجه به عملکرد درآمدهای مالیاتی طی چند سال گذشته، نسبت درآمدهای مالیاتی به تولید ناخالص داخلی از ۶/۸ درصد در سال ۱۳۸۴ به ۶/۳ و ۶/۱ درصد به ترتیب در سالهای ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ کاهش و سپس به ۶/۴ و ۷/۷ درصد در سالهای

دولت را به خود اختصاص دادند. شایان ذکر است وصول مالیات اشخاص حقوقی غیردولتی وابسته به سود محقق شده در سال گذشته بوده و عملکرد این بخش به ویژه در مورد شرکت‌های بزرگ تحت تاثیر بحران مالی جهانی و در مواردی تحت تاثیر قانون هدفمندسازی یارانهها قرار داشته و فعالیت این شرکتها را از حیث سودآوری متاثر ساخته است.

وصولی مالیات بر درآمد در سال ۱۳۹۱ معادل ۶۲۶۷۸/۱ میلیارد ریال شامل مالیات حقوق (۳۹۴۹۷/۶ میلیارد ریال)، مشاغل (۱۹۱۴۹/۷ میلیارد ریال)، مستغلات (۳۰۵۱/۲ میلیارد ریال) و سایر (۹۷۹/۷ میلیارد ریال) بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۲۶/۳ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب ۹۲/۳ درصد تحقق داشت. ۱۰ درصد از درآمدهای مالیاتی دولت در سال ۱۳۹۱، مالیات حقوق کارکنان بخش عمومی و خصوصی بود. نسبت مذکور در سال ۱۳۹۰ به میزان ۸/۷ درصد بود. در میان بندهای مالیات بر درآمدها، مالیات مستغلات با ۱۱۵/۵ درصد و مالیات مشاغل با ۷۶/۵ درصد تحقق به ترتیب بیشترین و کمترین میزان تحقق را داشتند. همچنین در سال مورد بررسی، مالیات بر ثروت شامل مالیات بر ارث، نقل و انتقالات سرقفلی، حق تمبر و اوراق بهادار و سایر ۱۵۸۹۴/۰ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم سال قبل ۲۳/۱ درصد رشد و در مقایسه با رقم مصوب ۹۳/۷ درصد تحقق داشت. دلیل عمده عدم تحقق ۶/۳ درصدی مالیات بر ثروت ناشی از عدم تحقق مالیات حق تمبر و اوراق بهادار و سایر می‌باشد.

در میان اجزای مالیاتهای غیرمستقیم، وصولی مالیات بر واردات مبلغ ۷۶۴۰۲/۹ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۳/۲ درصد کاهش و در مقایسه با رقم مصوب ۶۷/۴ درصد تحقق داشت. عدم تحقق ۳۲/۶ درصدی مالیات بر واردات در سال ۱۳۹۱ ناشی از عدم تحقق ۳۰/۹ درصدی «حقوق ورودی خودرو و سایر کالاها» به میزان ۳۴۰۴۰/۴ میلیارد ریال بود. علت عمده عدم تحقق مالیات بر واردات در

۱- براساس تبصره ۲ ماده ۱۱۷ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه، نرخ مالیات و عوارض بر ارزش افزوده از سال اول برنامه (۱۳۹۰) سالانه به میزان یک درصد افزایش می‌یابد. بنابراین، نرخ مالیات و عوارض ارزش افزوده کالاها و خدمات عمومی از ۴ درصد در سال ۱۳۹۰ به ۵ درصد در سال ۱۳۹۱ افزایش یافت و مالیات و عوارض ارزش افزوده در کلیه مبادلات اقتصادی با نرخ ۵ درصد (۲/۹ درصد مالیات و ۲/۱ درصد عوارض) اعمال شده است.

یافت. این نسبت طی سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ به ترتیب به ۴۳/۲ و ۴۱ درصد کاهش و در سال ۱۳۹۱ به ۴۴/۴ درصد افزایش یافت.

سهم درآمدهای مالیاتی (بدون احتساب مالیات عملکرد نفت) از کل منابع بودجه عمومی دولت طی سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ به میزان ۲۱/۸ درصد ثابت بود. نسبت مذکور با افزایش ۴/۰ واحد درصدی به ۲۵/۸ درصد در سال ۱۳۸۶ افزایش یافت. این نسبت به ۲۴/۱ درصد در سال ۱۳۸۷ رسید. سپس سهم درآمدهای مالیاتی از کل منابع بودجه عمومی دولت با روندی افزایشی در سال‌های ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹ به ترتیب به ۳۱/۲ و ۳۱/۸ درصد رسید. نسبت مذکور در سال ۱۳۹۰ به ۳۰/۶ درصد و در سال ۱۳۹۱ به ۳۷/۱ درصد رسید.

۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ افزایش یافت. در سال‌های ۱۳۸۹، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ این نسبت به ترتیب به ۶/۰، ۵/۸ و ۵/۶ درصد کاهش یافت. شایان ذکر است نسبت‌های مذکور با احتساب مالیات عملکرد نفت طی سال‌های ۸۸-۱۳۸۴ می‌باشد. بدون احتساب این جزء، نسبت درآمدهای مالیاتی به تولید ناخالص داخلی طی سه سال ۸۶-۱۳۸۴ رقم ۵/۲ درصد بود. سپس نسبت مذکور از ۵/۴ درصد در سال ۱۳۸۷ به ۶/۸ درصد در سال ۱۳۸۸ افزایش یافت. پس از آن، این نسبت با سیر کاهشی به ۶/۰ درصد در سال ۱۳۸۹، ۵/۸ درصد در سال ۱۳۹۰ و ۵/۶ درصد در سال ۱۳۹۱ رسید. همچنین، نسبت درآمدهای مالیاتی (بدون احتساب مالیات عملکرد نفت) به هزینه‌های جاری از ۳۴/۸ درصد در سال ۱۳۸۷ به ۴۴/۳ درصد در سال ۱۳۸۸ افزایش

کادر شماره ۳- معافیت مالیاتی در سال ۱۳۹۱

طبق بند ۳۸ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۹۱ کل کشور، سقف معافیت مالیاتی موضوع مواد ۸۴ و ۸۵ اصلاحی قانون مالیات‌های مستقیم برای سال ۱۳۹۱ مبلغ شصت و شش میلیون (۶۶۰۰۰۰۰۰) ریال در سال تعیین شد.

۱۱-۲-۲- سایر درآمدها

سود سهام شرکت‌های دولتی بود. عدم تحقق ۵۱۲۱۶/۵ میلیارد ریالی ردیف مذکور ناشی از عدم تحقق ۵۵/۴ درصدی سود سهام معوقه شرکت‌های دولتی و عدم تحقق ۳۳ درصدی سود سهام ابرازی شرکت‌های دولتی در سال ۱۳۹۱ بود.

در سال مورد بررسی، درآمدهای حاصل از فروش کالاها و خدمات به ۲۷۱۲۵/۶ میلیارد ریال رسید که در مقایسه با سال قبل ۲۵/۴ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب ۱/۷ درصد مزاد تحقق داشت. دلیل عمده مزاد تحقق ردیف مذکور، مزاد تحقق درآمد حاصل از خدمات بود که وزنی معادل ۱۵/۵ درصد از کل سایر درآمدها را به خود اختصاص داده است. درآمدهای حاصل از جرایم و خسارات در سال ۱۳۹۱ به ۱۱۷۶۴/۰ میلیارد ریال رسید که در مقایسه با سال قبل از ۴۵/۶ درصد افزایش و

در سال ۱۳۹۱، سایر درآمدهای دولت شامل درآمدهای حاصل از مالکیت دولت، درآمدهای حاصل از فروش کالاها و خدمات، درآمدهای حاصل از جرایم و خسارات و درآمدهای متفرقه حدود ۱۷۳۰۳۶/۵ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۶/۵ درصد کاهش و در مقایسه با رقم مصوب بودجه ۸۶/۸ درصد تحقق داشت.

در سال مورد بررسی، درآمدهای حاصل از مالکیت دولت به ۹۷۶۸۶/۷ میلیارد ریال رسید که در مقایسه با سال قبل ۳۴/۹ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب ۳۴/۳ درصد عدم تحقق داشت. علت عمده عدم تحقق ۵۰۹۳۹ میلیارد ریالی درآمدهای حاصل از مالکیت دولت، عدم تحقق ۴۳/۷ درصدی

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۱

هزار میلیارد ریال از محل یارانه نان، برق و سایر کالاها و خدمات مندرج در قانون بودجه تامین گردید. مطابق بند قانونی مذکور، مبلغ ۶۶۰ هزار میلیارد ریال فوق به صورت زیر هزینه می‌شود: تا مبلغ ۴۸۰ هزار میلیارد ریال به منظور اجرای ماده ۷ قانون هدفمندسازی یارانه‌ها و یارانه نان (پرداخت به خانوار)، مبلغ ۱۰۰ هزار میلیارد ریال به منظور اجرای مواد ۶ و ۸ قانون هدفمندسازی یارانه‌ها (بخش تولید)، ۶۰ هزار میلیارد ریال به منظور اجرای بند (ب) ماده ۳۴ قانون برنامه پنجم توسعه (حوزه سلامت) و ۲۰ هزار میلیارد ریال برای صندوق بیمه بیکاری و حمایت از بیکاران متقاضی کار. بنابراین در قانون بودجه سال ۱۳۹۱، ردیف مربوط به هدفمندسازی یارانه‌ها در بودجه عمومی دولت وجود نداشت. در قانون بودجه سال ۱۳۹۰، مبلغ ۴۰ هزار میلیارد ریال در قالب ردیف منابع حاصل از هدفمندسازی یارانه حامل‌های انرژی پیش‌بینی شده بود.

در سال ۱۳۹۱، سهم هریک از ردیف‌های درآمدهای حاصل از مالکیت دولت، درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا، درآمدهای حاصل از جرایم و خسارات و درآمدهای متفرقه از کل سایر درآمدها به ترتیب ۵۶/۴، ۱۵/۷، ۶/۸ و ۲۱/۱ درصد بود.

در مقایسه با رقم مصوب از ۴۰/۸ درصد مازاد تحقق برخوردار بود. درآمدهای متفرقه نیز به ۳۶۴۶۰/۲ میلیارد ریال رسید که نسبت به سال قبل ۵۶/۰ درصد کاهش و نسبت به رقم مصوب بودجه ۲۳۳/۲ درصد تحقق داشت. علت عمده کاهش درآمدهای متفرقه که وزنی معادل ۲۱/۱ درصد از کل سایر درآمدهای دولت را به خود اختصاص داده است، کاهش ۹۸/۱ درصدی ردیف مابه‌التفاوت نرخ فروش ارز حاصل از فروش نفت خام و میعانات گازی و کاهش ۴۲/۹ درصدی سایر بود. علت عمده مازاد تحقق ۱۳۳/۲ درصدی درآمدهای متفرقه، مازاد تحقق ردیف‌های درآمد حاصل از ۱۰ درصد حق بیمه شخص ثالث، درآمدهای متفرقه، درآمد حاصل از اخذ عوارض شماره‌گذاری خودرو و درآمد حاصل از اجرای قانون ایمنی راه‌ها و راه‌آهن است.

طبق بند ۴۴ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۹۱، درآمد حاصل از اجرای قانون هدفمندسازی یارانه‌ها در سال مذکور، مبلغ ۶۶۰ هزار میلیارد ریال تعیین گردید. ۵۶۰ هزار میلیارد ریال از رقم مذکور از محل اصلاح قیمت حامل‌های انرژی و کالاهای اساسی، موضوع ماده ۱ قانون هدفمندسازی یارانه‌ها و مبلغ ۱۰۰

جدول ۱۱-۳- منابع بودجه عمومی دولت (به استثنای درآمدهای اختصاصی)

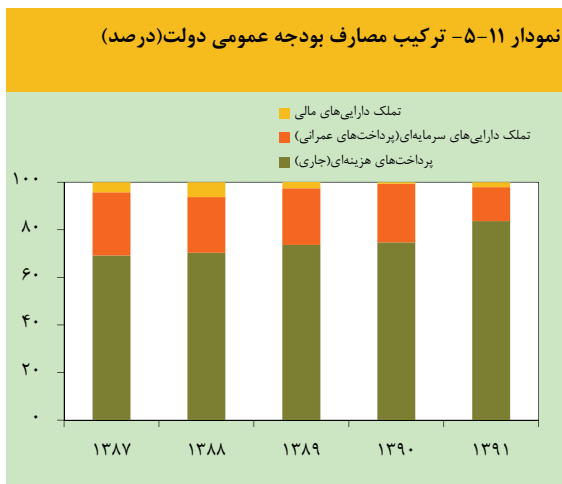
(میلیارد ریال)

سهم(درصد)	درصد تغییر		سال				
	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹		
درآمدها	۵۳/۴	۴۶/۳	۴/۴	۴۱/۷	۵۶۸۲۰۳/۲	۵۴۴۴۷۰/۴	۳۸۴۲۸۸/۰
درآمدهای مالیاتی	۳۷/۱	۳۰/۶	۹/۹	۲۶/۳	۳۹۵۱۶۶/۷	۳۵۹۴۵۱/۵	۲۸۴۵۲۷/۹
سایر درآمدها	۱۶/۳	۱۵/۷	-۶/۵	۸۵/۵	۱۷۳۰۳۶/۵	۱۸۵۰۱۸/۹	۹۹۷۶۰/۱
واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	۴۰/۲	۴۸/۵	-۲۴/۸	۳۰/۸	۴۲۸۵۲۱/۴	۵۶۹۹۰۸/۷	۴۳۵۷۸۰/۲
واگذاری دارایی‌های مالی	۶/۴	۵/۲	۱۱/۱	-۱۹/۹	۶۷۶۹۶/۱	۶۰۹۰۶/۴	۷۶۰۰۵/۷
جمع	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۹/۴	۳۱/۲	۱۰۶۴۴۲۰/۷	۱۱۷۵۲۸۵/۵	۸۹۶۰۷۳/۸

استان کردستان با ۱۳۰/۵ درصد تحقق و استان ایلام با ۸۵/۰ درصد تحقق به ترتیب بیشترین و کمترین میزان تحقق درآمدها را دارا بودند. همچنین، استان کردستان با ۵۹/۸ درصد رشد بیشترین و استان ایلام با ۱۰/۲ درصد افزایش، کمترین میزان رشد وصولی درآمدها در سال ۱۳۹۱ در مقایسه با سال قبل را داشتند.

مجموع عملکرد وصولی درآمدهای استانی در سال ۱۳۹۱ مبلغ ۲۷۰۹۲۷ میلیارد ریال (عمدتاً درآمدهای مالیاتی مستقیم) بود. عملکرد مذکور در مقایسه با رقم مشابه سال قبل حدود ۲۹/۱ درصد رشد و در مقایسه با رقم مصوب بودجه ۹۲/۱ درصد تحقق داشت. در سال مورد بررسی، در میان عملکرد استان‌های کشور،

۱۱-۲-۳- پرداخت‌های هزینه‌ای

در سال ۱۳۹۱، پرداخت‌های هزینه‌ای (جاری) دولت^(۱)

(به استثنای پرداخت‌های اختصاصی) معادل ۸۸۹۹۹۳/۲ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۱/۴ درصد رشد و در مقایسه با رقم بودجه مصوب ۸۸/۱ درصد تحقق داشت. سهم پرداخت‌های هزینه‌ای دولت از مجموع پرداخت‌های هزینه‌ای و تملك دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۹۱ معادل ۸۵/۴ درصد بود که در مقایسه با نسبت مزبور در سال قبل (سهم ۷۵/۲ درصد) به میزان ۱۰/۲ واحد درصد افزایش یافت.

در سال مورد بررسی، در مجموع مبلغ ۲۱۳۲۷۷/۹ میلیارد ریال (حدود ۲۴/۰ درصد از کل پرداخت‌های هزینه‌ای) بابت حقوق و مزایای مستمر کارکنان رسمی و پیمانی پرداخت شد. هیات وزیران به استناد ماده ۵۰ قانون پنج‌ساله پنجم توسعه و ماده ۷۶ قانون مدیریت خدمات کشوری، ضریب حقوق کارمندان مشمول نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت را از ۷۰۰ در سال ۱۳۹۰ به ۸۰۵ در سال ۱۳۹۱ افزایش داد. براساس این مصوبه، سقف افزایش حقوق کارمندان دستگاه‌های موضوع بند ۹۵ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۹۱ به میزان ۱۵ درصد تعیین شد.

از مجموع پرداخت‌های هزینه‌ای دولت در سال مورد بررسی، ۸۴۸۹۰۶/۳ میلیارد ریال (۹۵/۴ درصد) بابت پرداخت‌های هزینه‌ای ملی شامل پرداخت‌های ردیف‌های درآمد- هزینه‌ای دستگاه‌های اجرایی، پرداخت اعتبارات ابلاغی (ردیف‌ها و تبصره‌ها)، یارانه کالاهای اساسی، حقوق کارکنان و سایر موارد و ۴۱۰۸۶/۹ میلیارد ریال (۴/۶ درصد) بابت پرداخت‌های هزینه‌ای استانی بود. پرداخت‌های هزینه‌ای ملی و استانی در مقایسه با ارقام مشابه سال قبل به ترتیب ۱/۶ و ۲/۱- درصد رشد داشت.

کادر شماره ۴- بند ۹۵ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۹۱

مطابق بند ۹۵ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۹۱، هیات وزیران موظف شد سقف افزایش حقوق و مزایا و سایر پرداختی‌های نقدی و غیرنقدی شرکت‌های دولتی، موسسات انتفاعی وابسته به دولت، نهادها و موسسات عمومی غیردولتی، بانک‌ها و بیمه‌ها موضوع ماده ۵ قانون مدیریت خدمات کشوری به کارکنان و مدیران خود را تعیین کند.

طبق تصویب‌نامه شماره ۴۸۰۹۳/ت/۵۸۴۰۴ مورخ ۱۳۹۱/۳/۲۷ هیات وزیران، ضریب حقوق شاغلان مشمول قانون مدیریت خدمات کشوری برای سال ۱۳۹۱ به میزان ۸۰۵ تعیین گردید.

کاهش نسبت به سال قبل به ۱۱۴۰۸۲/۰ میلیارد ریال رسید. در سال مذکور، نسبت یارانه پرداختی دولت به تولید ناخالص داخلی به قیمت‌های جاری به ۱/۶ درصد رسید که در مقایسه با نسبت مشابه سال قبل (۲/۰ درصد)، ۰/۴ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد.

براساس آمار وزارت امور اقتصادی و دارایی، مجموع

یارانه پرداختی کالاهای اساسی در سال ۱۳۹۱ با ۹/۱ درصد

۱- شامل پرداخت‌های خزانه بابت اعتبارات هزینه‌ای (جاری) دستگاه‌های مرکزی و محلی (استانی)، حقوق و مزایای مستمر کارکنان رسمی و پیمانی دستگاه‌های اجرایی و ردیف‌های متفرقه جداول قانون بودجه سال ۱۳۹۰ می‌باشد.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۱

سال ۱۳۹۱، منابع حاصل از فروش اموال منقول و غیرمنقول با ۸۰/۲ درصد عدم تحقق مواجه بود. رقم عملکرد منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی در سال ۱۳۹۱ نسبت به سال قبل به میزان ۲۵/۱ درصد کاهش و منابع حاصل از فروش اموال منقول و غیر منقول ۸۳/۶ درصد افزایش یافت.

در سال ۱۳۹۱، پرداخت بابت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (پرداخت‌های عمرانی) در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۴۷/۳ درصد کاهش و نسبت به رقم مصوب تنها ۳۸/۳ درصد تحقق داشت. از مجموع پرداخت‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، ۱۳۰۷۶۲/۷ میلیارد ریال (۸۵/۹ درصد) بابت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و ۲۱۵۱۴/۷ میلیارد ریال (۱۴/۱ درصد) بابت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استانی بود. نسبت عملکرد هریک از ردیف‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و استانی به کل رقم تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۹۰ به ترتیب ۸۱/۶ و ۱۸/۴ درصد بود.

در سال ۱۳۹۱، براساس حکم ماده ۱۰ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و ماده ۱۲ قانون تشکیل سازمان مدیریت بحران کشور، مبلغ ۱۵۵۸۱/۵ میلیارد ریال بابت حوادث غیرمترقبه به دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط پرداخت شد که نسبت به رقم مشابه سال قبل حدود ۶۱/۱ درصد کاهش یافت.

در سال ۱۳۹۱، سهم پرداخت‌های هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای از مجموع پرداخت‌های دولت به ترتیب حدود ۸۳/۶ و ۱۴/۳ درصد بود. نسبت‌های مزبور در سال ۱۳۹۰ به ترتیب معادل ۷۴/۷ و ۲۴/۶ درصد بود.

در سال ۱۳۹۱، با توجه به ارقام واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای که به ترتیب معادل ۴۲۸۵۲۱/۴ و ۱۵۲۲۷۷/۴ میلیارد ریال بود، خالص واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای با ۲۷۶۲۴۴/۰ میلیارد ریال مازاد مواجه گردید که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل حدود ۱/۷ درصد کاهش و در مقایسه با رقم مصوب بودجه ۹۱/۷ درصد تحقق یافت.

از مجموع یارانه ۱۱۴۰۸۲/۰ میلیارد ریالی پرداختی در سال مورد بررسی، ۴۳۵۰۰ میلیارد ریال بابت یارانه برق^(۱) (۳۸/۱ درصد)، ۳۵۰۰۰ میلیارد ریال (۳۰/۷ درصد) بابت یارانه نقدی نان، ۳۵۰۰ میلیارد ریال (۲۱/۰ درصد) بابت یارانه کالاهای اساسی، ۳۵۰۰ میلیارد ریال (۳/۱ درصد) بابت یارانه نهاده‌ها و عوامل تولید کشاورزی، ۱۰۰۰ میلیارد ریال (۰/۹ درصد) بابت یارانه شیر و ۷۰۸۲/۰ میلیارد ریال (۶/۲ درصد) بابت یارانه سایر کالاها اختصاص یافت.

۱۱-۲-۴- تراز عملیاتی بودجه عمومی دولت

در سال ۱۳۹۱، عملکرد بودجه عمومی دولت از نظر درآمدها و پرداخت‌های هزینه‌ای (بدون احتساب درآمدها و پرداخت‌های اختصاصی) به ترتیب معادل ۵۶۸۲۰۳/۲ و ۸۸۹۹۹۳/۲ میلیارد ریال بود. به این ترتیب، تراز عملیاتی بودجه عمومی ۳۲۱۷۹۰/۰ میلیارد ریال کسری داشت که نسبت به رقم کسری تراز عملیاتی سال قبل ۳/۴ درصد کاهش نشان می‌دهد. رقم مذکور ۱۰/۰ درصد کمتر از رقم پیش‌بینی شده در بودجه مصوب بود.

۱۱-۳- واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

در سال ۱۳۹۱، مبلغ ۴۲۸۵۲۱/۴ میلیارد ریال از محل واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای به خزانه واریز شد که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۲۴/۸ درصد کاهش داشت. از کل رقم مذکور، معادل ۹۹/۳ درصد (۴۲۵۵۲۶/۵ میلیارد ریال) از محل منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های آن و معادل ۰/۷ درصد (۲۹۹۴/۹ میلیارد ریال) از محل منابع حاصل از فروش اموال منقول و غیرمنقول بود. رقم عملکرد واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۳۹۱ نسبت به رقم مصوب ۳۸/۷ درصد عدم تحقق داشت. عدم تحقق ۳۷/۸ درصدی منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی ناشی از عدم تحقق ۴۷/۹ درصدی منابع حاصل از ارزش نفت خام و عدم تحقق ۳۲/۷ درصدی ردیف ۲ درصد فروش نفت خام برای مناطق نفت‌خیز و محروم بود^(۲). در

۱- موضوع ردیف ۵۲۰۰۱۴ جدول شماره ۹ قانون بودجه سال ۱۳۹۱ کل کشور

۲- مطابق ماده ۱۳۲ برنامه پنجم توسعه، دولت مکلف گردید ۲ درصد از درآمد حاصل از صادرات نفت خام و گاز طبیعی را به ترتیب یک‌سوم به استان‌های نفت‌خیز و گازخیز و دوسوم را به شهرستان‌ها و مناطق کمتر توسعه‌یافته جهت اجرای برنامه‌های عمرانی در قالب بودجه‌های سنواری اختصاص دهد.

جدول ۱۱-۴- مصارف بودجه عمومی دولت (به استثنای درآمدها و هزینه‌های اختصاصی) (میلیارد ریال)

سهام (درصد)	درصد تغییر		سال			
	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۹۱		
۸۳/۶	۷۴/۷	۱/۴	۳۳/۱	۸۸۹۹۹۳/۲	۶۵۹۳۴۱/۵	پرداخت‌های هزینه‌ای (جاری)
۱۴/۳	۲۴/۶	-۴۷/۳	۳۵/۸	۱۵۲۲۷۷/۴	۲۸۹۰۰۱/۰	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای
۲/۱	۰/۷	۱۵۸/۱	-۶۴/۱	۲۲۱۵۰/۱	۸۵۸۲/۶	تملك دارایی‌های مالی
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۹/۴	۳۱/۲	۱۰۶۴۴۲۰/۷	۱۱۷۵۲۸۵/۵	جمع

مدارس بدون استحکام بود. در سال ۱۳۹۱، ردیف استفاده از موجودی حساب ذخیره ارزی مانند سال قبل عملکردی نداشت. مجموع استفاده از منابع داخلی از ۶۰۳۹۵/۷ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۰ با حدود ۱۰/۲ درصد افزایش به ۶۶۵۶۰/۸ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۱ رسید.

طبق ارقام مصوب بودجه سال ۱۳۹۱، مبلغ ۶۵ هزار میلیارد ریال وصولی از محل واگذاری شرکت‌های دولتی پیش‌بینی شده بود، اما عملکرد آن ۵۱۶۳۸/۶ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۶/۷ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب ۷۹/۴ درصد تحقق نشان می‌دهد.

در سال ۱۳۹۱، تملك دارایی‌های مالی مبلغ ۲۲۱۵۰/۱ میلیارد ریال بود که در مقایسه با سال قبل ۱۵۸/۱ درصد افزایش و در مقایسه با رقم بودجه مصوب ۶۴/۱ درصد تحقق داشت. از رقم مذکور، ۱۸۶۲۴/۷ میلیارد ریال مربوط به موجودی حساب منابع بودجه عمومی دولت در پایان سال ۱۳۹۱ است^(۱).

۱۱-۴-۱- خالص واگذاری دارایی‌های مالی

با توجه به ارقام واگذاری و تملك دارایی‌های مالی به ترتیب به میزان ۶۷۶۹۶/۱ و ۲۲۱۵۰/۱ میلیارد ریال، خالص واگذاری دارایی‌های مالی در سال ۱۳۹۱ مبلغ ۴۵۵۴۶/۰ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۱۳/۰ درصد کاهش و در مقایسه با رقم مصوب بودجه ۸۱/۲ درصد تحقق داشت. رقم مزبور برای تامین کسری تراز عملیاتی و سرمایه‌ای استفاده شد.

۱- بدون در نظر گرفتن موجودی حساب منابع بودجه عمومی دولت، رقم تملك دارایی‌های مالی در سال ۱۳۹۱ نسبت به رقم مشابه سال قبل ۵۴/۴ درصد کاهش و در مقایسه با رقم بودجه مصوب ۱۰/۲ درصد تحقق داشت.

۱۱-۳-۱- تراز عملیاتی و سرمایه‌ای بودجه عمومی دولت

در سال ۱۳۹۱، مجموع تراز عملیاتی و خالص واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای با ۴۵۵۴۶/۰ میلیارد ریال کسری مواجه شد که در مقایسه با رقم کسری سال قبل به میزان ۵۲۳۲۳/۸ میلیارد ریال، حدود ۱۳/۰ درصد کاهش و در مقایسه با رقم مصوب بودجه ۸۱/۲ درصد تحقق داشت. کسری مزبور از محل خالص واگذاری دارایی‌های مالی تامین شد. در سال ۱۳۹۱، نسبت کسری تراز عملیاتی و سرمایه‌ای دولت به تولید ناخالص داخلی معادل ۰/۶ درصد بود. این نسبت در سال قبل به میزان ۰/۸ درصد بود.

۱۱-۴- واگذاری و تملك دارایی‌های مالی

در سال ۱۳۹۱، واگذاری دارایی‌های مالی شامل استفاده از منابع خارجی و داخلی مبلغ ۶۷۶۹۶/۱ میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۱۱/۱ درصد افزایش و در مقایسه با رقم بودجه مصوب ۲۵/۳ درصد عدم تحقق داشت. عدم تحقق مذکور عمدتاً ناشی از عدم تحقق ۲۰/۶ درصدی وصولی از محل واگذاری شرکت‌های دولتی و عدم تحقق ۱۰۰ درصدی استفاده از موجودی حساب ذخیره ارزی، عدم تحقق ۷۸/۳ درصدی منابع حاصل از اصل وام‌های داخلی و عدم تحقق ۴۴/۹ درصدی استفاده از منابع خارجی بوده است. در سال مورد بررسی، معادل ۹۸/۳ درصد از مجموع واگذاری دارایی‌های مالی از محل منابع داخلی و ۱/۷ درصد از محل منابع خارجی صورت گرفت. نسبت‌های مذکور در سال قبل به ترتیب ۹۹/۲ و ۰/۸ درصد بود.

در قانون بودجه سال ۱۳۹۱ همانند قانون بودجه سال ۱۳۹۰، مبلغ ۱۰ هزار میلیارد ریال استفاده از موجودی حساب ذخیره ارزی پیش‌بینی شد که بابت بازسازی و مقاوم‌سازی